

## A nonprofit szektor legfontosabb jellemzői, 2016

### Tartalom

Bevezetés .....	1
A nonprofit szektor gazdasági súlya a nemzetgazdaságban .....	1
A szervezetek száma .....	2
A közhasznúság változása a civil törvény tükrében .....	2
Gazdasági háttér .....	3
Humán erőforrás .....	3
A klasszikus civil szektor súlya a teljes nonprofit szektoron belül ...	4

### Bevezetés

A KSH 1993 óta végez éves rendszerességgel teljes körű adatgyűjtést a civil és egyéb nonprofit szervezetek tevékenységéről, gazdálkodásáról, humánerőforrásáról. A felvétel célja a szféra gazdasági és társadalmi súlyának, jelentőségének, valamint a nemzetgazdaság teljesítményéhez és az életminőség javításához való hozzájárulásának bemutatása. A következőkben a szektor legfontosabb jellemzőit ismertetjük.

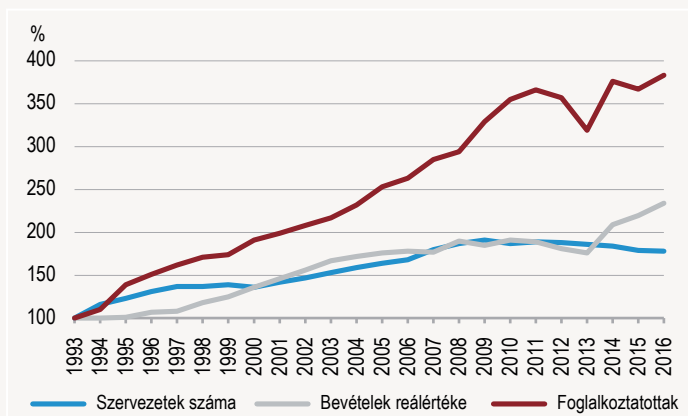
A nonprofit szférában 2016-ban valamivel több mint 61,6 ezer – az előző évinél mintegy 536-tal kevesebb – szervezet működött. A szektor arculatának meghatározó tényezői évek óta konstansnak tekinthetők: míg a klasszikus civil szervezetek számosságukkal (54 ezer), addig a nonprofit vállalkozások magas bevételeikkel (átlagosan 201 millió forint) árnyalják a szektor képét.<sup>1</sup> A szféra időbeni fejlődését makroszinten három fontos mutatóval lehet érzékeltetni: a működő szervezetek számával, a bevételek reálértékével és a foglalkoztatotti létszámmal. Ezek értékei a rendszeres statisztikai megfigyelés kezdetétől (1993) 2008-ig szinte folyamatosan nőttek. A gazdasági válság bekövetkeztével azonban ez a tendencia a foglalkoztatottság kivételével igen mérsékelte vált. 2012-ben viszont először fordult elő, hogy mindhárom görbe lefelé mozdult el az előző évhöz képest. A szervezetek számának azóta is tartó csökkenésére hatással volt az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló 2011. évi CLXXV. (a továbbiakban: civil) törvény, amely a szektoron belül egy tisztulási folyamatot indított el.<sup>2</sup> A munkavállalók számának 2011-ig tartó folyamatos növekedése – egyrészt a nonprofit vállalkozások körében lezajlott átrendeződéseknek, másrészt a közmunka szektoron belüli térnyerésének köszönhetően – az utóbbi években hektikussá vált; 2016-ban az előző évben tapasztalt 2,5%-os csökkenéssel szemben 4,4%-os növekedést mutatott. A bevételek reálértéke 6,8%-kal tovább emelkedett.

<sup>1</sup> Szervezeti formák szerint a klasszikus civilek közé tartoznak a magánalapítványok, illetve az egyesületek, szövetségek. Nonprofit vállalkozásoknak nevezzük a nonprofit gazdasági társaságokat, valamint idesoroljuk az előbbiekhöz képest elenyésző gazdasági súlyú, a kormányzati, önkormányzati alapítású – jobbára közfeladat ellátására, támogatására szakosodott – közalapítványokat is. A nonprofit szervezetek harmadik csoportját az érdekképviseletek (köztestület, munkaadói, munkavállalói és szakmai szervezetek) alkotják.

<sup>2</sup> A civil törvény kimondja, hogy az éves pénzügyi beszámoló kötelező beküldésének elmulasztása következményeképp a bíróság kezdeményezi ezen szervezetek megszüntetését, illetve törlését.

**A nonprofit szektor mutatói (1993=100%)**

1. ábra

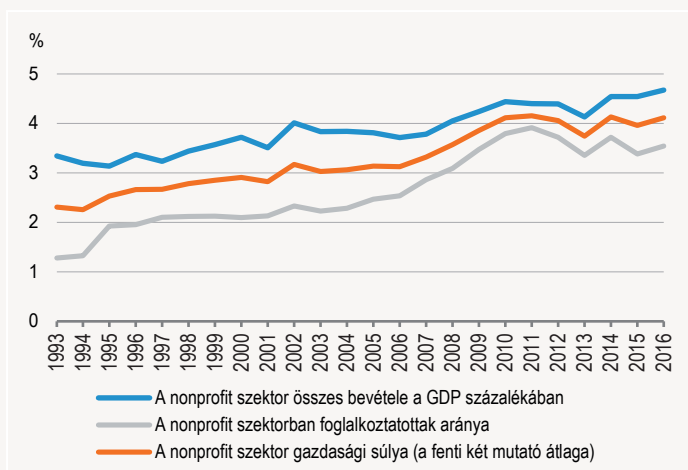


### A nonprofit szektor gazdasági súlya a nemzetgazdaságban

A nonprofit szektor nemzetgazdaságban betöltött szerepéről, a közszolgáltatásban való közvetlen és közvetett részvételéről, a bruttó hazai termékhez való hozzájárulásáról vagy a foglalkoztatási potenciáljáról számos adat áll rendelkezésünkre. A 2. ábrán két olyan mutató alakulását követhetjük nyomon, amelyek alapján hozzávetőlegesen lemérhetjük ennek a szférának a nemzetgazdaságon belüli súlyát.

2. ábra

**A nonprofit szektor gazdasági súlya a nemzetgazdaságban (1993=100%)**



A nonprofit szervezetek összes bevételének a teljes GDP-hez viszonyított aránya 1993–2011 között harmadával emelkedett, de így sem érte el az 5,0%-ot. Sokkal dinamikusabb fejlődés rajzolódott ki a foglalkoztatásban: háromszorosára nőtt a szektor munkaerőpiaci részesedése, ám nem érte el a 4,0%-ot. A két – egymástól nem teljesen független – indikátor következő öt évben tapasztalható ingadozása a nonprofit gazdasági társaságok körében lezajlott és jelenleg is tartó szerkezeti átalakulás következménye.

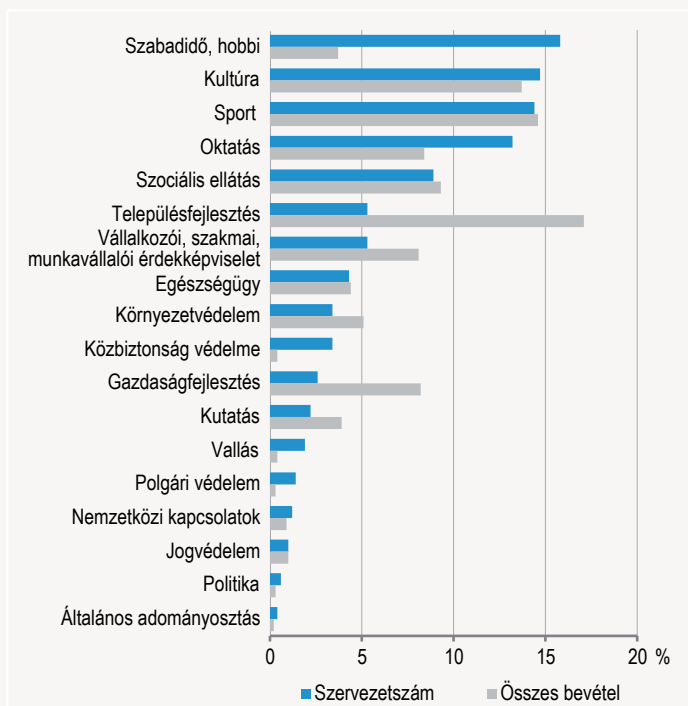
Ha a két mutató (bevétel, foglalkoztatottak) átlagát vesszük, és ezt tekintjük a szektor nemzetgazdaságon belüli súlyának<sup>3</sup>, megállapítható, hogy ez a súlyarány folyamatosan nőtt, csaknem megduplázódott, 2010–2012 között pedig meghaladta a 4,0%-ot is. A 2013. évi átmeneti visszaesést követően 2014-ben újra megemelkedett, értéke 4,1% volt, amely 2015-ben némileg csökkent, majd 2016-ra visszaállt a 2 évvel korábbi szintre. Mindez nagyrészt a közszolgáltatásban, illetve a közfeladat-ellátásban lezajlott – fent említett – változásoknak a hatása.

### A szervezetek száma

2016-ban mintegy 61,6 ezer civil és egyéb nonprofit szervezetből egyharmaduk (20,6 ezer) alapítványi formában, 41 ezer társas nonprofit szervezetként működött. A nonprofit szervezetek osztályozási rendszerében történt 2015–2016. évi módszertani váltás miatt kissé módosult a szervezetek tevékenységi főcsoport szerinti megoszlása: a nonprofit szervezetek osztályozási rendszerében a 18 tevékenységi főcsoport változatlan maradt, azonban a további bontásokban történtek olyan változások, amelyek elmozdulást eredményeztek a főcsoportok között is. Ez jogi forma szerint a nonprofit gazdasági társaságokat, tevékenység szerint a sport- és szabadidős szervezeteket érintette leginkább (további információ: [www.ksh.hu/osztalyozasok\\_nszor](http://www.ksh.hu/osztalyozasok_nszor)). Az alapítványok jelentős részének tevékenysége a korábbiaknak megfelelően az oktatáshoz (33,2%), a szociális ellátáshoz (16%) és a kultúrához (14,8%) kötődött. A társas nonprofit szervezetek körében az előző évhez hasonlóan a szabadidős (22,5%) és a sportegyesületek (19,7%), valamint a kulturális szervezetek (14,7%) aránya volt a legnagyobb.

3. ábra

### A nonprofit szervezetek számának és összes bevételének megoszlása tevékenységi főcsoportok szerint, 2016



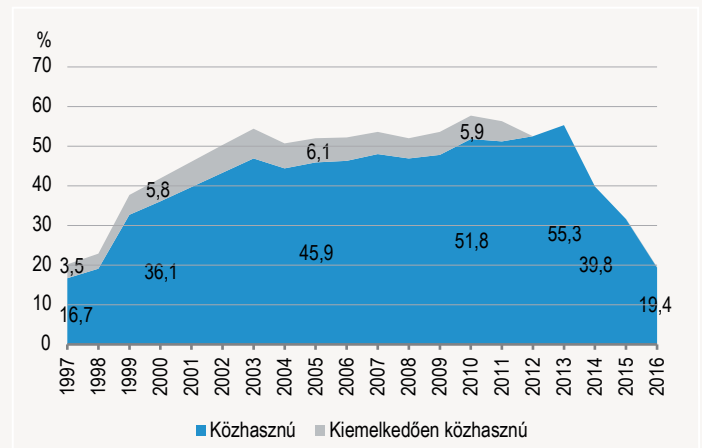
### A közhasznúság változása a civil törvény tükrében

Magyarországon 1997-ben született törvény a közhasznúságról<sup>4</sup>. A törvény ennek két fokozatát jelölte meg, az „egyszerű”, mértékhatározó nélküli szint mellett kiemelkedően közhasznú minősítést is lehetett szerezni. A közhasznú státusz megszerzése akkoriban nem volt bonyolult feladat, gyakorlatilag bármelyik szervezet meg tudott felelni az előírásoknak, és egy egyszeri kérelmezési folyamat során határozatlan időre meg is kaphatta a minősítést. A másfél évtizedig fennálló szabályozás eredményeképpen a civil szféra nagyjából fele vált közhasznúvá, és további 5–6% kiemelkedően közhasznúvá.

A 2011-ben elfogadott törvény egyik legfontosabb újítása az volt, hogy az egyfokozatúvá vált minősítést határozott időre és közfeladat ellátásához köthette.

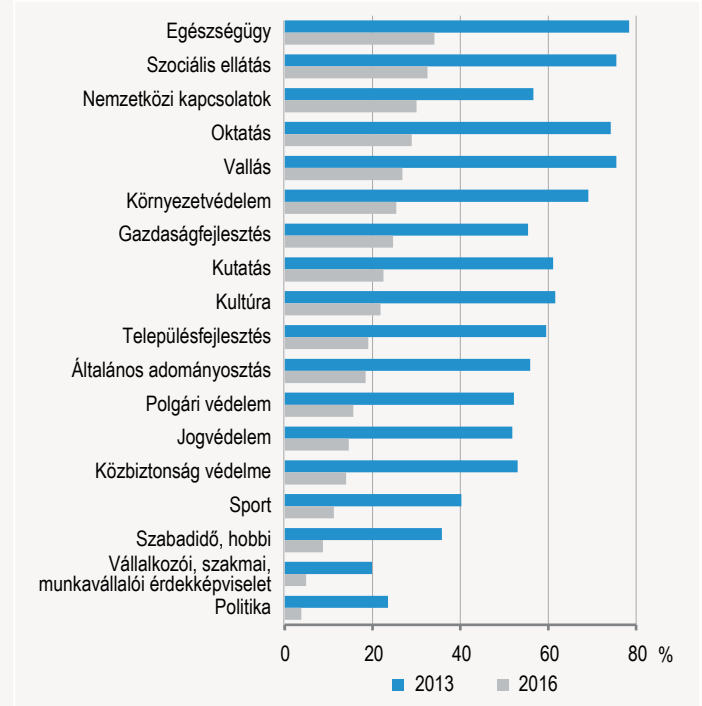
4. ábra

### A közhasznú és kiemelkedően közhasznú nonprofit szervezetek aránya a teljes szektoron belül



5. ábra

### A közhasznú nonprofit szervezetek aránya a szektoron belül, tevékenységi főcsoportok szerint



<sup>3</sup> Ezt a mutatót nem kívánjuk módszertanilag tudományos tartalommal megtölteni, pusztán a vizuális megjelenítés céljára szolgál. Tisztában vagyunk azzal is, hogy a bevétel és foglalkoztatottság között szoros kapcsolat áll fenn, így nem két független változó átlagáról beszélhetünk.

<sup>4</sup> Az 1997. évi CLVI. törvény a közhasznú szervezetekről.

Miután a 2012. évet közhasznúként kezdő szervezetek két évig még megtartották ezt a státusukat, illetve az azóta alakult vagy a már létező, de minősítéssel nem rendelkező – azt elérni óhajtó – szervezeteknek is két évet kell várni az elbírálásig (ehhez a törvény szerint két lezárt üzleti év adatai szolgálnak alapul), így 2014 júniusától lehet nyomon követni a civil törvény hatását. A nyilvántartást vezető törvényszékeknek majdnem másfél évbe telt a kérelmek elbírálása, illetve az automatikusan kiesőkről szóló határozatok meghozatala, így a 2015. év végi adatok szerint a bejegyzett szervezetek alig több mint 30%-a rendelkezett közhasznú minősítéssel, szemben a 2013. évi kifutó évben mért 55%-kal. 2016-ban tovább csökkent – 19%-ra – ezen szervezetek aránya, a visszaesést tompítja a nonprofit gazdasági társaságokon belül mért 42%-os közhasznúsági ráta. Ez a drasztikus visszaesés valamennyi tevékenységi csoportnál megmutatkozott.

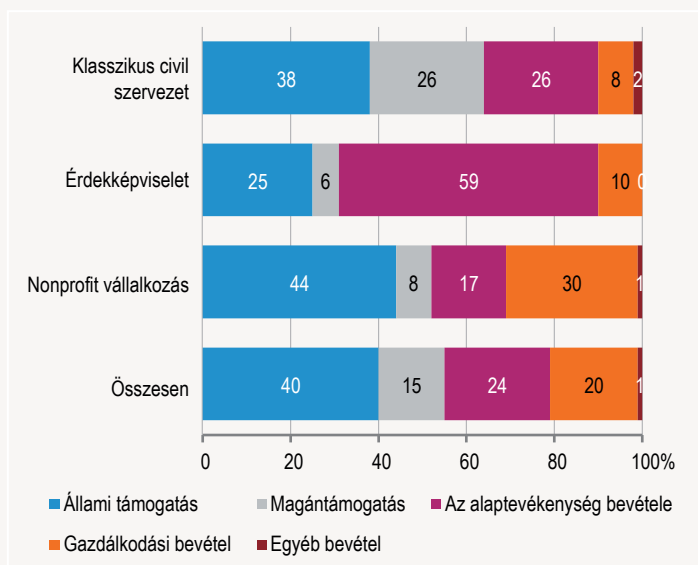
**Gazdasági háttér**

2016-ban a szektoron belül a szervezetek csupán 2,9%-a nem folytatott semmilyen pénzügyi tevékenységet. Teljes pénzforgalmat 92,1%-uk bonyolított le, csak bevételt 1,1, csak kiadást 3,9%-uk könyvelt el. A 2016-ra vonatkozó összbevétel több mint 1655 milliárd forint volt, az előző évihez viszonyítva folyó áron 7,2, reálértéken pedig 6,8%-kal nőtt. Az 500 ezer forint alatti éves bevételű szervezetek aránya változatlanul 39%. Az alacsony bevétel továbbra is a klasszikus civil szervezetek esetében a leggyakoribb.

A bevételek aránya településtípusonként továbbra is eltér. 2015-höz viszonyítva némi hangsúlyeltolódás figyelhető meg Budapest javára, hiszen az összbevétel 60%-a a fővárosi székhelyű szervezetekhez került.

6. ábra

**A nonprofit szervezetek bevételeinek megoszlása források szerint, 2016**



A nagyszámú szabadidős, oktatási szervezetek súlyuknál sokkal kisebb arányban részesedtek a forrásokból. A gazdaság-, valamint településfejlesztésben tevékenykedő szervezetek pénzügyi helyzete viszont az átlagnál sokkal kedvezőbb alakult – főként a nonprofit gazdasági társaságok miatt. Mindamelllett 2016-ban a sportszervezetek is számarányuknál nagyobb mértékben részesedtek a szektor bevételéből, jórészt a TAO-támogatásoknak köszönhetően.

5 A TAO-támogatások a szektorban 2015-ről 2016-ra 35 milliárd forintról 101 milliárd forintra nőttek.

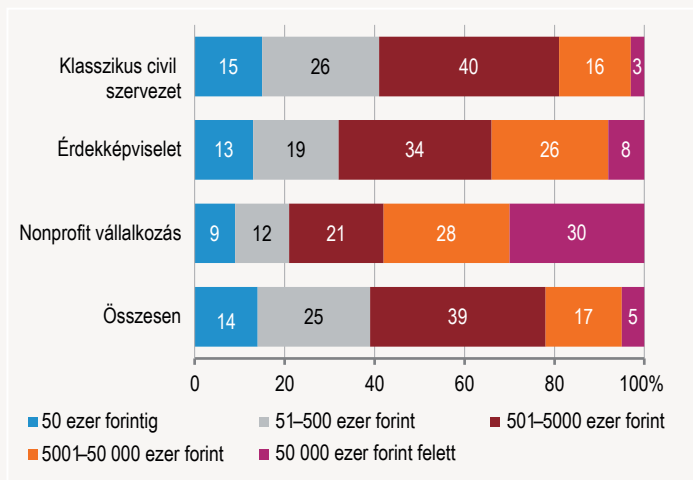
6 Az összes bevételből az összes (állami és magán-) támogatás aránya.

7 Számított főállású foglalkoztatotti létszám: a főállású teljes munkaidőben foglalkoztatottak száma, hozzáadva a főállású részmunkaidőben foglalkoztatottak számának felét és a nem főállású foglalkoztatottak számának egytizedét, valamint a közfoglalkoztatottak teljes éves munkateljesítményét napi nyolcórás főállású munkaidős foglalkoztatotti létszámra átszámítva.

8 Közfoglalkoztatottak nélkül.

7. ábra

**A nonprofit szervezetek megoszlása bevételük nagysága szerint, 2016**



Az állami támogatásokból származó források aránya 2015-höz képest jelentősen nőtt. A teljes szektor bevételeinek 40%-a származott állami vagy önkormányzati költségvetésből, ami az egy évvel azelőttinél 6,8 százalékponttal, összegszerűen 149 milliárd forinttal több, melyhez csak a társasági adóból adható látványsport- és kulturális célú felajánlások 66 milliárd forinttal járultak hozzá<sup>5</sup>. Ezzel szemben a saját (alaptevékenységi, vállalkozási) bevétel 45%-ra csökkent, így a szektor 53%-os támogatási mutatója<sup>6</sup> 55%-ra nőtt.

2016-ban pályázat útján 15 ezer szervezet részesült az erre fenntartott összesen 156 milliárd forintból, ami az előző évihez hasonlóan (196 milliárd forint) jelentős visszaesést mutat.

A vizsgált időszakban 10,5 ezer szervezet nyújtott pénzbeli vagy természetbeni adományt, amelynek egynegyede a lakosságnak, háromnegyede különböző szervezeteknek jutott. A 185 milliárd forintnyi támogatásból 168 milliárd forint pénzbeli adomány volt.

**Humán erőforrás**

Az idei évben először vizsgáltuk a közfoglalkoztatottak megjelenését is a szektorban. 2016-ban a nonprofit szektorban munkaviszonnyal rendelkezők összlétszáma – velük együtt – 154 ezer fő volt. Az alkalmazásban állók létszáma több mint 130 ezer fő volt, ebből közel 90 ezer főállású, teljes munkaidős és 41 ezer részmunkaidős, illetve nem főállású munkavállaló. A szektor együttes teljesítménye a 23 ezer főnyi közfoglalkoztatottal együtt így 125 ezer számított<sup>7</sup> főállású munkájának felelt meg, 66%-uk a nonprofit gazdasági társaságokban, háromtizedük egyesületekben vagy alapítványokban tevékenykedett. A foglalkoztatottak 65%-ának a főváros és a megyeszékhelyek nonprofit szervezetei biztosítottak munkalehetőséget, valamivel több mint egynegyedük kisvárosi, 9%-uk községi szervezeteknél dolgozott. A szektorban mért átlagos, több mint 2,35 millió forintos bruttó éves bér – az előző évhez hasonlóan – 26%-kal elmaradt a nemzetgazdaságban mért átlagos bruttó keresettől.

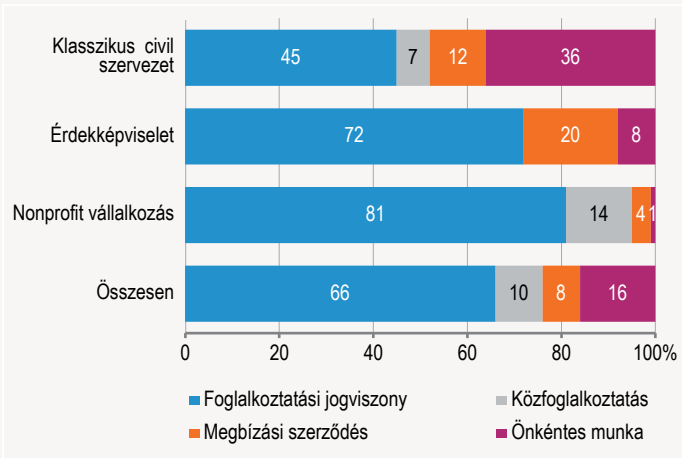
Az alkalmazottak<sup>8</sup> általános demográfiai jellemzőit vizsgálva megfigyelhető, hogy a munkavállalók 53%-a nő (a klasszikus civil szervezeteknél 57%); több mint kétharmaduk 25–54 év közötti, közel egynegyedük az 55–64 éves korcsoportba tartozik. A foglalkoztatottak fele középfokú végzettségű, és 25% körüli mind az alap-, mind a felsőfokú végzettségűek aránya. A szektorban foglalkoztatott nyugdíjasok száma eléri az 5000 főt, mindemelllett jelentős a csökkent munkaképességű (22 904 fő) és fogyatékos személyek

(3882 fő) száma, amelyek túlnyomó többsége a nonprofit gazdasági társaságoknál áll alkalmazásban. Országos szinten a megváltozott munkaképességű foglalkoztatottak száma eléri a 140 ezer<sup>9</sup> főt, így a szektorban foglalkoztatott 26,7 ezer munkavállaló 19%-os részesedést képvisel ezen a területen.

2016-ban a szektorban tevékenykedő önkéntes segítők becsült száma 419 ezer fő volt. Az általuk teljesített 54 millió munkára több mint 25,7 ezer teljes munkaidős foglalkoztatott munkaidejének felelt meg<sup>10</sup>, munkájuk becsült értéke 60 milliárd forintra tehető. A lakossági segítség különösen a kisebb szervezetek számára jelentős. Az 50 ezer forint alatti bevételi kategóriában az önkéntes munka értéke meghaladta a pénzbevétel 15-szörösét, az 51 és 500 ezer forint közötti összeggel gazdálkodó szervezetek esetében is annak több mint másfélszeresét.

8. ábra

#### A nonprofit szektor humán erőforrásának összetétele munkaidő-ráfordítás alapján, 2016



A szektorban a szükséges humán erőforrást döntően, 84%-ban foglalkoztatásra irányuló jogviszony keretében, 16%-át önkéntes segítők bevonásával biztosították. Bár minden szervezeti forma esetében a fizetett munkavállalók jelenléte dominált, a klasszikus civil szervezeteknél a 36%-ot is elérte az időadományként elkönnyvelhető ingyenes munkavégzés.

#### A klasszikus civil szektor súlya a teljes nonprofit szektoron belül

1993 óta a KSH a korábban meghatározott, statisztikai értelemben vett nonprofit szektorra vonatkozóan hajtja végre adatfelvételét. A közölt adatok sokféle bontásban, dimenzió mentén elérhetők. Ugyanakkor határozott igény mutatkozik arra is, hogy a teljes szférán belül az egyik legfontosabbról, a klasszikus civil szervezetekről ne csak egy-egy jellegzetességük kapcsán tegyünk említést, hanem erről a speciális részhalmozóról a

legfontosabb információkat külön is összefoglaljuk. A továbbiakban bemutatjuk a klasszikus magánalapítványok és egyesületek alkotta csoport szektoron belül betöltött súlyát, teljesítményét és sajátosságait.

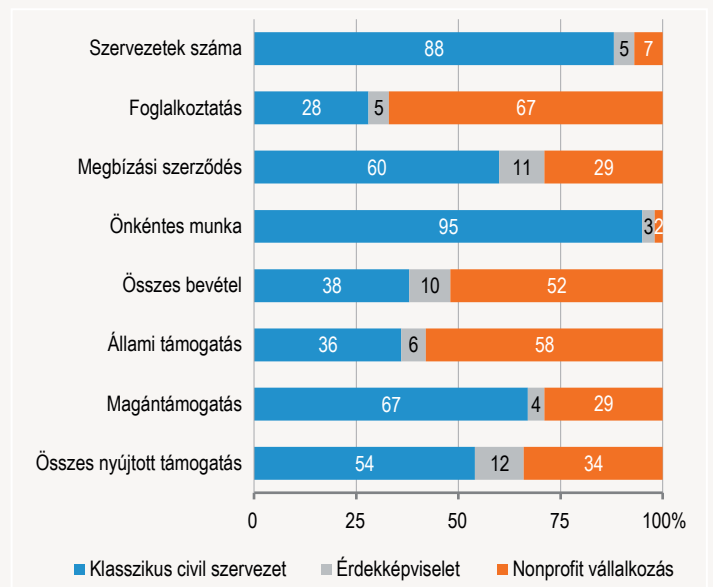
2016-ban a klasszikus civil szektorba sorolható szervezetek száma 54 ezer körüli volt. Ebből közel 20 ezer alapítványi, több mint 34 ezer szervezet egyesületi (szövetségi) formában működött.

A klasszikus civil szektor humán erőforrása mind volumenében, mind formájában különbözik a szektor többi részétől. A foglalkoztatottak száma gyakorlatilag nem változott, a klasszikus civilek esetében számuk mintegy 36 ezer fő volt. Az alapítványoknak és egyesületeknek önkéntesként segítők száma viszont jelentős (a teljes szektor 95%-át adja), a megbízási szerződéssel foglalkoztatottaké 8 ezer fő volt.

A bevételekből származó részesedést tekintve alulreprezentáltak: a 88%-os arányban jelen lévő civil szervezetek 2016-ban a befolyó összeg mindössze 38%-ával gazdálkodhattak. Bevételeik kétharmada továbbra is támogatásokból származik, 240 milliárd forint az állami és további 166 milliárd forint a magánszférából érkezett. Míg az állami támogatás mintegy 40 milliárddal nőtt az előző évihez képest, a magántámogatás 25 milliárddal csökkent. A jórészt egyesületekből álló klasszikus alszektor esetében a tagdíjakból befolyt összegek sem elhanyagolhatók. Az alapítványok jelenléte viszont maga után vonja a támogatásokhoz kapcsolódó ellentétes irányú pénzmozgást, 2016-ban 101 milliárd forintot fordítottak magánszemélyek és intézmények megsegítésére.

9. ábra

#### A különböző jellegű nonprofit szervezetek szektoron belüli súlya a legfontosabb mutatói szerint, 2016



<sup>9</sup> 2015. I. negyedévre vonatkozó adat. Forrás: KSH. [http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat\\_evkozi/e\\_megvamk9\\_02\\_05.html](http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_megvamk9_02_05.html)

<sup>10</sup> Ez a számított érték fejezi ki, hogy az önkéntesekkel a szervezetek hány főállású teljes munkaidős munkavállalót váltanak ki.

#### További adatok, információk (linkek):

[Táblák](#)  
[Táblák \(STADAT\)](#)  
[Módszertan](#)

#### Elérhetőségek:

[kommunikacio@ksh.hu](mailto:kommunikacio@ksh.hu)  
[Lépjön velünk kapcsolatba!](#)  
 Telefon: (+36-1) 345-6789  
[www.ksh.hu](http://www.ksh.hu)